

JAČANJE VOJNIH KAPACITETA I PRISTUPANJE VOJNIM SAVEZIMA KAO UVJETI ZAŠTITE TERITORIJALNOG INTEGRITETA I SUVERENOSTI

Tomislav Dagen

<https://orcid.org//0000-0002-0652-2403>

<https://doi.org/10.20901/an.21.09>

Filozofski fakultet
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
E-mail: tdagen@ffos.hr

Prethodno priopćenje
Zaprimljeno: 2. 9. 2024.
Prihvaćeno: 12. 11. 2024.

Sažetak Agresijom Ruske Federacije na Ukrajinu od 24. veljače 2022. godine međunarodni poredak kakav poznajemo od Drugog Svjetskog rata našao se pred izazovom vlastite opstojnosti. Činjenica izmijenjene globalne i europske sigurnosne arhitekture s narušenim povjerenjem u sustav međunarodnopravnih odredbi i međunarodno pravo kao mehanizam zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti država, pred države postavlja sigurnosne izazove. Države na taj izazov odgovaraju dvama sigurnosnim mehanizmima: jačanjem vojnih kapaciteta kroz politiku povećanja potrošnje na jačanje vlastitih vojnih komponenti i sustave sigurnosti te politikom napuštanja vojne neutralnosti i pristupanja vojnim savezima s drugim državama. Primjena dvaju navedenih sigurnosnih mehanizma predstavlja *conditio sine qua non* zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti država, kako u europskom tako i u hrvatskom kontekstu.

Ključne riječi međunarodnopravni poredak, rat u Ukrajini, suverenost, integritet, neutralnost, naoružavanje

Uvod

Kako se krajem ljeta 2024. navršava dvije i pol godine od početka ruske agresije na Ukrajinu, jasno je da se svijet zasnovan na odredbama međunarodnog prava našao pred izazovom kako očuvati međunarodni pravni poredak i vrijednosti koje su se usustavljivale i gradile nakon Drugog svjetskog rata. Izazov se odnosi i na činjenicu kako braniti stavove da postoje odredbe međunarodnog prava koje mogu sankcionirati, zaustaviti agresora, a pomoći državi žrtvi u zaštiti vlastitog teritorijalnog integriteta i suverenosti. Načelo zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti pojedine države, zasnovano na sustavu međunarodnog prava, sugerira nam da je takav sustav prestao postojati ili da je izgubio utjecaj i pravnu moć, tj. da je sam sustav međunarodnopravnog poretka i međunarodnog prava kakav smo poznavali postao neučinkovit. Dokaz navedenom je činjenica da rat još traje, a postizanja mira još nema, stoga možemo reći da se međunarodni poredak koji poznajemo suočava s kritičnom situacijom za koju je nužna smirena i objektivna analiza (Asada, 2024: 6).

Nakon Drugog svjetskog rata imperativ država slobodnog svijeta bio je izgradnja svjetskog poretka zasnovanog na međunarodnom pravu kojeg će se štiti putem Ujedinjenih naroda i primarno Povelje UN-a, s ciljem kako bi se onemogućili novi ratovi i nova stradanja. Na takvim temeljima međunarodnog prava, u suvremenoj povijesti gradili su se odnosi između država (Calvoceossi, 2003: 158, 159). Rat u Ukrajini stoga postaje sinonim za nepoštivanje i nepriznavanje takvih vrijednosti koje su se gradile od kraja Drugog svjetskog rata te je sama ruska agresija na Ukrajinu potaknula vjerovanja u neučinkovitost sustava međunarodnog prava. Naznake neučinkovitosti međunarodnog prava odrazit će se na mnoge javne politike u državama koje će vlastita vjerovanja u sustav zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti graditi drukčijim mehanizmima. Stvarnost Ukrajinskog rata kao i ruska primjena normativnih, pravnih ili kvazipravnih i izvanpravnih revanšističkih opravdanja za svoju odluku da napadne Ukrajinu u veljači 2022 (Allison, 2023: 271), stvorili su globalnu predodžbu nevjerovanja u učinkovitost postupanja međunarodnih organizacija zaduženih za provedbu i zaštitu međunarodnih odredbi kao temelja zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti država.

Temeljem izmijenjene globalne i europske sigurnosne arhitekture i analize javnih politika država članica Europske unije i same Republike Hrvatske u kojoj je narušeno povjerenje u međunarodnopravne odredbe i sustav međunarodnog prava, stajalište zastupano u ovom radu jest da države moraju tražiti mehanizme zaštite teritorijalnih integriteta i suverenosti ponajprije kroz odbacivanja političkih, vojnih i drugih statusa neutralnosti i pristupanje vojnim savezima. Države pritom počinju provoditi političku agendu jačanja vlastitih vojnih kapaciteta – povećanje potrošnje na obranu s ciljem kako bi u budućnosti mogle zaštititi vlastiti teritorijalni integritet i suverenost. U širem kontekstu primjene dvaju sigurnosnih mehanizama, pretpostavka je da takve politike djeluju i u smjeru zaštite vladavine prava od strane Europske unije, kao i same Republike Hrvatske, a posljedica toga je i maksima kojom se Europska unija izgrađuje kao globalni politički i ekonomski igrač koji je spreman braniti svoja načela, vladavinu prava i teritorij.¹ Takvim se djelovanjem države zapadne demokracije žele obraniti od nametanja političkih sustava i viđenja novih oblika međunarodnog prava i poretka zamišljen od strane Ruske Federacije, a koji predstavlja sigurnosne ugroze državama koje se ne svrstavaju se pod nametnutu političku opciju ili takav političko-vojni savez.²

Učinak agresije na Ukrajinu na međunarodno pravo

"S nama ili s njima? Kako ni jedno, ni drugo u novom hladnom ratu." Pod navedenim naslovom teksta objavljenog u *The New York Timesu* 24. travnja 2022. godine čitateljima teksta ne ostavlja se mogućnost prosudbe o tome je li je nastupilo vrijeme hladnog rata, već se konstatira da živimo u vremenu novog hladnog rata, novoj blokovskoj podjeli koja preoblikuje globalni poredak koji smo poznavali i koji se odr-

¹ Autor ovog rada u svojem je ranijem istraživanju pokazao je da Europska unija unatoč želji da postane globalni politički igrač nije u mogućnosti vojno-politički djelovati u kriznim situacijama posebno u situacijama izbijanja oružanih sukoba i samog postizanja mira. Nazivanje Europske unije "tigrom od papira" odražava funkcionalnost i snagu EU u globalnim političkim previranjima i globalnim ugrozama (v. Dagen, 2020).

² Aleksandar Geljević Dugin u knjizi *Geopolitika multipolarnog svijeta*, poziva na stvaranje "multipolarnog svijeta" i nove strukture međunarodnog prava. Na primjeru ruske invazije na Ukrajinu vidimo elemente implementacije navedenih odrednica koje je Dugin postavio i opisao. Više o tome v. u: Dugin (2017: 115).

žao više od tri četvrt stoljeća (Beech, Dahir i Lopez, 2022). Padom Berlinskog zida 1989. godine i urušavanjem Sovjetskog Saveza s početka 1990-ih godina prestao je hladni rat 20. stoljeća, a odnosi u svijetu gradili su se na unipolarizmu, odnosno građenju centra političke, geopolitičke i financijske moći oko Sjedinjenih Američkih Država (Brzezinski, 1997: 24; Vukadinović, 1998: 80, 81). Činjenica težnje za unipolarizmom, koncentracijom moći oko Sjedinjenih Američkih Država, kao i samo proširenje NATO saveza prema istoku Europe stvorit će nove međunarodne odnose na relaciji Zapad – Ruska Federacija, tj. Sjedinjene Američke Države – Ruska Federacija.³

Kako je od sredine 20. stoljeća središnji cilj međunarodnog prava bio osigurati međudržavni mir, ruska invazija na Ukrajinu pred svjetsku je javnost postavila pitanje snage i važnosti međunarodnog pravnog poretka i vladavine prava. Samu analizu navedenog morali bismo započeti teorijskim postavljanjem pojma svjetskog i međunarodnog poretka, a koje je najbolje definirao Henry Kissinger. On navodi da svjetski poredak opisuje koncepciju koju zagovara određena regija ili civilizacija u vezi s pitanjem koja su to pravedna rješenja i distribucija moći za koje se vjeruje da se mogu primijeniti na cijeli svijet, a da je međunarodni poredak praktična primjena tih koncepcija na znatan dio planeta – dovoljno velik da može utjecati na globalnu ravnotežu sila (Kissinger, 2015: 15). Praktična primjena navedene koncepcije svjetskog i međunarodnog pravnog poretka na cijeli planet iziskuje opće prihvatanje određenih načela koja će činiti skup međunarodnog prava tj. međunarodnog pravnog poretka. U tom smislu Kissinger navodi da su potrebne dvije komponente da bi postojao svjetski i međunarodni poredak, a to je da postoji skup zajednički prihvaćenih pravila koja definiraju granice dopustivog ponašanja i ravnoteža sila koja prisiljava na suzdržanost kada dođe do kršenja pravila, čime se sprečava da jedna politička jedinica sebi podčini ostale. Uz teorijsko definiranje svjetskog poretka kao i samu definiciju međunarodnog prava u kojoj se navodi da je ono sustav pravnih pravila koja uređuju odnose u međunarodnoj zajednici priznatih subjekata (Andrassy i dr., 2010: 1), na primjeru Ukrajinskog rata, kao i ranije aneksije Krima od strane Ruske Federacije, vidimo diskrepanciju postavljenih teorija i stvarnosti.

Na temelju precizne definicije i opisa strukture međunarodnog poretka, ponajprije misleći na skup zajednički prihvaćenih pravila koja definiraju granice dopustivog ponašanja država, kroz primjer Ukrajinskog rata vidimo da je prijedena granica dopustivog ponašanja od strane jedne države u odnosu na drugu državu. Suvremena međunarodnopravna povijest, međunarodni odnosi među državama, kao i sam svjetski poredak nakon Drugog svjetskog rata, zasnivaju se prvenstveno na Povelji Ujedinjenih naroda (1945) kao *lex generalis*, koja bi trebala biti univerzalno i obvezujuće međunarodno pravo za sve države članice Ujedinjenih naroda, kao i međunarodni ugovori sklopljeni između država kojim se stvaraju prava i obveze između samih država. Člankom 2. točkom 3. Povelje, propisano je da će sve članice svoje međunarodne sporove rješavati mirnim putem tako da međunarodni mir i sigurnost te pravda ne budu ugroženi. Točkom 4. istog članka propisano je da će se sve članice suzdržavati u svojim međunarodnim odnosima od prijetnje

³ Časopis *Foreign Affairs* kao vodeći časopis za pitanje vanjske politike, geopolitike i međunarodnih odnosa uputio je nadležnim tijelima i stručnjacima (60 ispitanika) u vezi međunarodnog prava i sigurnosti pitanje o proširenju NATO saveza na istok Europe koje se danas postavlja kao jedan od ključnih razloga za rusku agresiju na Ukrajinu. Pitanje je glasilo: "Je li je proširenje NATO-a bila pogreška?" Čak 39 od 60 ispitanika se složilo s činjenicom da proširenje NATO-a na prostor istočne Europe nakon kraja hladnog rata nije bila pogreška. Više o samoj analizi v. u: *Foreign Affairs* (2022).

ili uporabe sile protiv teritorijalne cjelovitosti ili političke neovisnosti bilo koje države.

Kao odgovor na navedene odredbe ruska strana opravdanje vlastitog djelovanja vidi kroz odredbu članka 51. Povelje u kojoj se navodi: "Ništa u ovoj Povelji ne umanjuje urođeno pravo na individualnu ili kolektivnu samoobranu u slučaju oružanog napada protiv člana Ujedinjenih naroda."⁴ Ruska Federacija načelo *jus ad bellum* i doktrinu pravednog rata tumači jednostrano. Iako doktrina ili osnovanost pravednog rata datira još od djela Sv. Tome Akvinskog iz 1200-ih, sam koncept pravednog rata,⁵ počevši od Vestfalskog ugovora iz 1648. godine pa sve do suvremenih odrednica međunarodnog prava nastalih nakon Drugog svjetskog rata, dozvoljava takvo ratovanje samo kada su ispunjeni sljedeći uvjeti: u samoobrani, kada jedna država zatraži od druge države da pošalje trupe i ako Vijeće sigurnosti UN-a utvrdi da je rat legalan prema članku 51. Povelje UN-a (Howard, 2022). Ako bi dalje razmatrali kršenja međunarodnopravnih odredbi koje su preteča Povelji UN-a od strane Ruske Federacije, mogli bi napomenuti da je ruskom agresijom na Ukrajinu rat kao opcija rješavanja političkih i drugih nesuglasica među državama potpuno ilegalan još od pakta Kellog-Briand iz 1928. (*The Kellog-Briand Pact*, 1929: 57). Također, Povelja o osnivanju Međunarodnog vojnog suda u Nürnbergu 1945. proglasila je "planiranje, pripremu, započinjanje ili vođenje napadačkog rata" zločinima protiv mira (*London Agreement*, 1945).

U daljnjem kontekstu prikaza oslabljivanja utjecaja i moći međunarodnog poretka i odredbi međunarodnog prava, treba naglasiti ništa manje važne bilateralne i multilateralne ugovore i sporazume sklopljene između pojedinih država u kojima se naglašavaju odrednice o zaštiti suverenosti pojedine države, odnosno stvara određeno pravo između država. U tom smislu, kao ključni primjer uzima se *Budimpeštanski memorandum (Memorandum on security assurances*, 1994). U navedenom dokumentu, točki 1., koji je potpisan između čelnika Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije, Rusije i Ukrajine, Ukrajini se jamčila suverenost, priznavanje postojećih granica i neovisnost u skladu s Završnim aktom OSCE-a, u zamjenu za uklanjanje cjelokupnog nuklearnog oružja iz sovjetskih vremena s ukrajinskog teritorija i prebacivanje istog u Rusiju. Također, bilateralnim Ugovorom o prijateljstvu, suradnji i partnerstvu sklopljenim između Ukrajine i Ruske Federacije 31. svibnja 1997., člankom 2. i 3. istog navodi se kako će: "visoke ugovorne strane u skladu s Poveljom UN-a i Završnim aktom OSCE-a međusobno poštovati teritorijalni integritet i nepovredivost međusobnih granica" kao i da će: "temeljiti svoje međusobne odnose na načelima međusobnog poštovanja, priznanja teritorijalne cjelovitosti, nepovredivosti granica, mirnom rješavanju sporova, neuporabi sile ili prijetnje silom, uključujući ekonomska i druga sredstva pritiska, kako i na načelu prava naroda da upravlja svojom sudbinom, nemiješanje u unutarnje stvari, poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, suradnja među državama i savjesno ispunjavanje međunarodnih obveza i drugih općepriznatih normi Međunarodnim zakonima" (*United Nations*, 2014). Upravo navedeni multilateralni sporazum jedan od dokaza kršenja

⁴ Predsjednik Ruske Federacije Vladimir Putin opravdavao je 26. travnja 2022. godine na sastanku u Moskvi s Glavnim tajnikom UN-a Antónioom Guterresom stavove o međunarodnopravnoj osnovi "Specijalne vojne operacije". Više o samom sastanku v. u: *President of Russia* (2022).

⁵ Stipe Buzar sažeo je izvore opravdanosti rata: pravedan uzrok, ispravna namjera, mjerodavan autoritet i javna objava, posljednje sredstvo, razumna nada u uspjeh i proporcionalnost (v. Buzar, 2015: 309).

međunarodnih obveza i nepriznavanja ukrajinskog prava na teritorijalni integritet i suverenost od strane Ruske Federacije.

Nadalje, Ruska Federacija kao stalna članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda trebala bi biti ključni svjetski igrač u očuvanju mira i poštivanja Povelje UN-a u svijetu, ali svojim politikama i ratom u Ukrajini ista je pokazala što misli o odredbama iz same Povelje. Takve činjenice primjećuju i mnogi pravni stručnjaci međunarodnog prava, humanitarnog prava i ljudskih prava kao npr. Gabrielle Blum i Naz Modirzadeh koje navode da je u slučaju ruske agresije na Ukrajinu navode napad *jasno kršenje Povelje UN-a i da su sankcije koje su nametnule Sjedinjene Američke Države i drugi pravno dopušten odgovor. Također smatraju da je uslijed neuspjeha Vijeća sigurnosti UN-a da spriječi sukob u Ukrajini nastupio "trenutak za obnovljeni i inkluzivniji angažman oko legitimnog tumačenja međunarodnog prava koje regulira uporabu sile"* (Neal, 2022). Zbog činjenice da je međunarodno pravo koje poznajemo i koje je bilo jamac sigurnosti državama od jednostranih agresija i otpočinjanja ratova od strane drugih država, kako pokazuje primjer agresije na Ukrajinu, postalo nedjelotvorno posebno kad su u pitanju velike "sile" i da je isto postalo zastarjelo i podložno ozbiljnoj civilizacijskoj i pravnoj reformi, mnogi stručnjaci međunarodnog prava, kao primjerice Rachael Lorna Johnstone i Takao Suami, istog su ili sličnog razmišljanja kao Blum i Modirzadeh.⁶ Kristen Eichensehr mišljenja je "da je međunarodni sustav suočen s ogromnom količinom stresa" i da je sam sustav, kako ona navodi, "lomljiviji nego što smo mislili".

Glede budućnosti međunarodnog sustava prava, Eichensehr smatra da "moramo kreativnije razmišljati o tome kako zaštititi institucije i vrijednosti do kojih nam je stalo, na međunarodnoj i domaćoj razini" (Eichensehr, 2022). Činjenica da se ruskom agresijom pokazalo zanemarivanje načela i uvjerenja međunarodne zajednice na temelju kojih su postignuta desetljeća mira, suradnje i napretka (MVEP, 2022), vladavina prava koja je bila uspostavljena nakon Drugog svjetskog rata, koja bi pružila zaštitu suverenosti i integriteta država i spriječila buduće ratove i oružane sukobe, trebala bi predstavljati polaznu točku u razvoju međunarodnih odnosa. Takva razmišljanja dijeli William Pomeranz, koji navodi da je samo tri mjeseca žestokih borbi potvrdilo da Putin želi izvesti Rusiju iz međunarodnog poretka kakav je postojao nakon Drugog svjetskog rata te smatra da Putinov pogled na ruske interese nadjačava načelo suverenosti – okosnicu međunarodnih odnosa. Nadalje, Pomeranz je mišljenja da je NATO kroz Ukrajinski rat možda izašao ojačan, ali da je ostatak međunarodnog pravnog poretka koji je nastao iz Drugog svjetskog rata, Nürnberga i Helsinkija i dalje u padu i da je "malo vjerojatno da će uskoro oživjeti".⁷ Kako vidimo, po mišljenju znalaca međunarodnog prava nameće se zaključak da međunarodna pravna pravila o teritorijalnom integritetu i zaštiti istog slabe i nestaju. Takav razvoj događaja opasan je kako za buduće odnose između država, tako

⁶ Rachael Lorna Johnstone u tekstu pod nazivom: "Je li Ukrajina kraj međunarodnog prava koje poznajemo?", mišljenja je da je ruska invazija na Ukrajinu rat Rusije protiv samih temelja međunarodnog prava, te da borba za međunarodno pravo nije gotova i da je borba za međunarodno pravo postala važnija nego ikada (Johnstone, 2022). Suami navodi da se ruskom agresijom na Ukrajinu svijet nalazi na prekretnici i da je teško pretpostaviti da globalni konstitucionalizam utemeljen na ljudskim pravima, vladavini prava i demokraciji, nazvan ustavno trojstvo, neće pretrpjeti nikakve promjene. On postavlja pitanje "može li globalni konstitucionalizam preživjeti tako težak trenutak?" dodajući da je to "temeljno pitanje kojim se globalni konstitucionalisti moraju pozabaviti" (Suami, 2023: 1).

⁷ Navedeni stavovi Williama Pomeranza iznijeti su na upit Carnegie Corporation iz New Yorka 25. svibnja 2022 (Carnegie.org, 2022).

i za sva buduća djelovanja država koja bi išla u smjeru otvorenih sukoba prema drugim državama, odnosno pretenzijama jedne države prema teritoriju druge države.

Da nastavak takvih događaja neće zaustaviti daljnje konfrontacije i stvaranja ozračja novog hladnog rata smatra i Ingrid Brunk. Njezino je stajalište da je potrebna izgradnja novog međunarodnog pravnog poretka i međunarodnog prava koji bi bili u stanju zaštititi suverenost svake države. Mišljenja je da je sada vrijeme za uži, usredotočeniji međunarodnopravni poredak posvećen snažnoj jezgri normi za zaštitu suverenosti koje čuvaju teritorijalni *status quo* i promiču međunarodni mir i suradnju. Smatra da bi međunarodna zajednica trebala bez dvojbe osuditi rusku invaziju kao kršenje međunarodnog prava, te da bi međunarodna zajednica trebala ponovno ulagati u norme teritorijalne cjelovitosti i suverenosti kroz međunarodno pravo, čak i nauštrb humanitarnih ciljeva, kojima se treba energično težiti na druge načine. Stoga uloga Ujedinjenih naroda treba bi biti usmjerena na međudržavni mir i teritorijalni integritet, a međunarodna zajednica trebala bi osmisliti nove pristupe osiguravanju mira među najmoćnijim državama svijeta (Brunk, 2022).

Nastavno na izneseno, a optimistično vjerujući u održivost međunarodnog pravnog poretka na nekim novim osnovama, Oone Hathaway navodi: "Trebali bismo inzistirati na obvezama i institucionalnim reformama koje će ojačati odgovornost za sve u budućnosti. Rat u Ukrajini otkrio je ograničenja koja su davno pretходила ovom ratu. Ne bismo trebali ostati pri isticanju da ovi problemi nisu novi. Trenutačnu hitnu želju za rješenjima trebali bismo vidjeti kao priliku za poboljšanje sustava za sve" (Hathaway, 2023). No možda je jedan dio rješenja prikazanog problema u realističnom pristupu koji ojačava pojedinačnu i zajedničku obrambenu silu država. Pogledajmo kakve su doista bile reakcije država na novonastalu situaciju.

Jačanje vojnih kapaciteta kao uvjet zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti

"Ako želite mir, pripremite se za rat" (lat. *Qui desiderat pacem, praeparet bellum*) (Milner, 1996). U navedenoj izreci Publija Flavija Vegecija Renata u 4. stoljeću, koja je postala svezremenska izreka u smislu pripremanja vojnika i vojski, pronalazimo odgovor postupanja većine članica Europske unije, kao i same Republike Hrvatske u kontekstu rata u Ukrajini. Načelo pripreme za rat da bi živjeli u miru poprimilo je u proteklih skoro tisuću dana od početka Ukrajinskog rata postalo je nova paradigma shvaćanja cijene mira i onoga što treba raditi da bi ga očuvali, odnosno da bi očuvali vladavinu prava kroz zaštitu suverenosti i teritorijalnog integriteta.

Kada je činjenično utvrđeno da se samo oružanom silom može zaštititi teritorijalni integritet i suverenost, odnosno neka vrsta vladavine prava, posljedica je utrka u naoružanju, odnosno pojava novog hladnog rata i blokovske podjele. Tome da je Europa na novoj političkoj prekretnici kad je u pitanju očuvanje integritet i suverenosti država, u prilog govori i izjava bivšega nizozemskog premijera Marka Ruttea, od 1. listopada 2024. i glavnog tajnika NATO-a, da bi Europa trebala prestati jadicovati zbog Trumpa i da bi trebala više trošiti na obranu i proizvodnju streljiva (nav. u: Irish, 2024). Da je rješenje u povećavanju izdataka za obranu ujedno i odgovor na izmijenjenu globalnu i europsku sigurnosnu arhitekturu u kojoj vladavina prava kao da više ne postoji, primjećuje i Nan Tian, viša istraživačica Štokholmskog instituta za istraživanja međunarodnog mira (dalje u tekstu: SIPRI): "Stalni porast globalnih vojnih izdataka posljednjih godina znak je da živimo u sve nesigurnijem svijetu. Dr-

žave jačaju vojnu snagu kao odgovor na pogoršanje sigurnosnog okruženja, za koje ne predviđaju da će se poboljšati u bliskoj budućnosti" (SIPRI, 2023).

Dokaz iznijetom možemo vidjeti i kroz vojni mimohod poljske vojske održan 15. kolovoza 2023. godine. Sam mimohod ne bi imao veći značaj od ostalih mimohoda drugih država da se ne radi o mimohodu vojske države koja graniči s Rusijom i koji je kao takav bio najveći od 1989. godine i kraja hladnog rata. Simboliku održanog mimohoda primijetili su i svjetski mediji te u naslovima izvješća naveli: "Poljska nastoji odvratiti Rusiju velikim vojnim mimohodom", a u tekstovima su citirane riječi poljskog ministra obrane Mariusza Blaszczaka koji je izjavio da je ovo "savršen dan da pokažemo svoju snagu, da pokažemo da smo izgradili moćne oružane snage koje će učinkovito braniti naše granice bez oklijevanja" (Lapiarza, 2023). Navedeni primjeri pokazuju obrasce djelovanja država koje proizlazi iz činjenice da sustav međunarodnih pravila, međunarodnog pravnog poretka i vladavine prava, prestaje biti primaran, a zakon vojne superiornosti služi kao realistički zaštitnik teritorijalnog integriteta i suverenosti.

Posljednji oružani sukobi na tlu Europe prije Rusko-ukrajinskog rata (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Sjeverna Makedonija) već su dokazali nemoć međunarodne zajednice, posebno Europske unije, da implementira odluke o prekidu vojnih djelovanja i postizanju mira među zaraćenim stranama, tj. da osigura provedbu međunarodnopravnih odredbi o zaštiti teritorijalnog integriteta i suverenosti države i međunarodnopravnog načela *uti possidetis*. Ukrajinski rat dodatno je potvrdio neučinkovitost dosadašnje politike.⁸ Iako je Europska unija od osnutka vlastite politike gradila na mekoj moći (eng. *soft power*) i na proširivanju svojih vrijednosti, kako na europskom tlu, tako i diljem svijeta, uslijed ruske agresije na Ukrajinu, europske politike se transformiraju i mijenjaju diskurs o nužnosti izgradnje vojne moći koja je bila zanemarivana od prestanka hladnog rata.

Usljed višedesetljetnog života u miru nakon prestanka hladnog rata, mnoge su članice Europske unije izdatke za vojne snage i obranu svele na prihvatljivi minimum. Politička i vojno-sigurnosna "indolencija", tj. zanemarivanje vojnih i sigurnosnih kapaciteta članica Europske unije, otvorila je pitanje o (ne)moćnosti zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti pojedine države imajući u vidu krhkost zaštite istih putem međunarodnih tijela i sustava međunarodnog prava. Stoga se javne politike okreću u smjeru jačanja obrambenih kapaciteta kroz dva obrambena mehanizma: kroz jačanje vojnih kapaciteta i kroz pristup vojnim savezima. U tom smislu, Branimir Vidmarović precizno detektira uočene činjenice te naglašava: "Ruska invazija na Ukrajinu uvelike je preokrenula stav Europe o nužnosti i važnosti vojne moći i vrijednosti snažnog saveza sa Sjedinjenim Državama. Promjena odnosa prema NATO-u i SAD-u očigledna je i dugoročno najvažnija posljedica ruske invazije" (Vidmarović, 2023). Također, Thomas Antonius Middendorp naglašava da bi "EU trebala proširiti svoje vojne sposobnosti, ali to ne znači stvaranje vojske EU-a", kao i da "svaka država ima svoje nacionalne sigurnosne interese i vlastitu oružanu silu" koju može "upotrijebiti ili u NATO-u, ili u EU-u ili u UN-u ili u koaliciji, tako da nikada neće biti samo za EU" (Barizzagi, 2023).

Slijedom iznesenih promišljanja, Europa je prihvatila nametnutu stratešku "igru" u kojoj se našla, na koju je i ranije upozoravao tadašnji i u međuvremenu ponovno izabrani američki predsjednik Donald Trump. Trump je na NATO-ovu summitu održanom 11. i 12. srpnja 2018. godine u Bruxellesu ispred čelnika država članica saveza zatražio ne samo da ispune svoju obvezu od 2% BDP-a za obrambenu

⁸ V. Dagen, 2020, bilj. 1.

potrošnju,⁹ već da istu povećaju na 4% (MacAskill i Crerar, 2018). Na navedenom summitu također su se kroz usvojenju Deklaraciju detektirale glavne ugroze prema NATO-u, Europi i međunarodnom pravnom poretku, te je navedeno: "Agresivne akcije Rusije, uključujući prijetnju i upotrebu sile za postizanje političkih ciljeva, predstavljaju izazov Savezu i potkopavaju euroatlantsku sigurnost i međunarodni poredak temeljen na pravilima. Euroatlantsko sigurnosno okruženje postalo je manje stabilno i predvidljivo kao rezultat ruske nezakonite i nelegitimne aneksije Krima i tekuće destabilizacije istočne Ukrajine" (NATO, 2018).

U tom kontekstu, SIPRI je napravio analizu o vojnim izdancima po ključnim geografskim cjelinama i pojedinim državama te u uvodnom tekstu same analize naglasio da je svjetska vojna potrošnja porasla osmu godinu zaredom. SIPRI naglašava da je najoštrij rast potrošnje (+13%) zabilježen u Europi. Ista je najvećim dijelom odraz potrošnje Rusije i Ukrajine. Međutim, vojna pomoć Ukrajini i zabrinutost zbog povećane prijetnje od Rusije, kao i napetosti u istočnoj Aziji, snažno su utjecali na odluke o potrošnji mnogih drugih država. U analizi se navodi da su ukupni globalni izdaci za vojsku porasli za 3,7% u realnom iznosu u 2022. godini te dosegli razinu od 2.240 milijardi dolara, dok je sama vojna potrošnja članica NATO-a iznosila ukupno 1.232 milijarde dolara 2022. godine, što je 0,9% više nego 2021 (SIPRI, 2023).

SIPRI u svojoj analizi navodi da su vojni izdaci u Europi u 2022. godini iznosili 480 milijardi dolara, 13% više nego 2021., što predstavlja porast od 38% u odnosu na 2013., dok su vojni izdaci država u srednjoj i zapadnoj Europi iznosili ukupno 345 milijardi dolara u 2022. Potrošnja na vojne izdatke bila je u realnim iznosima veća nego 1989. kada je završavao hladni rat, odnosno 30% veća od 2013. godine. Značajna je činjenica da je u istočnoj Europi vojna potrošnja porasla za značajnih 58% na 135 milijardi dolara u 2022. godini. Također se navode države koje su značajno povećale svoju vojnu potrošnju nakon ruske invazije na Ukrajinu u veljači 2022., dok su druge najavile planove za povećanje razine potrošnje u razdobljima do jednog desetljeća. Najveći povećanje potrošnje može se uočiti kod Finske (+36%), Litve (+27%), Švedske (+12%) i Poljske (+11%) (SIPRI, 2023). Godišnje izvješće prethodnog glavnog tajnika NATO-a Jensa Stoltenberga od 14. ožujka 2024. godine za 2023. godinu potvrđuje naznačene trendove. U njemu je navedeno da je samo 11 saveznika ispunilo usvojene smjernice o trošenju 2% svog BDP-a na obranu, a početkom 2024. taj se broj povećao na 18. U ukupnim rashodima za obranu prednjači Poljska koja izdvaja 3,94% svog BDP-a za vojsku, te su među prvih deset zemalja članica NATO-a čak sedam zemalja koje graniče ili su u susjedstvu Rusije. One izdvajaju više od 2% svog BDP-a za obranu (NATO, 2024b: 50).

Prema analizi i podacima SIPRI-a u svom radu i istraživanju veza između rata u Ukrajini i izdataka za vojnu potrošnju u svijetu, posebno europskih zemalja i članica NATO-a, Tian i grupa autora navode da je od 2013. do 2022. godine najakutniji porast vojnih rashoda u srednjoj i zapadnoj Europi zabilježen u državama u blizini Rusije i Ukrajine, u rasponu od povećanja od 29% u Finskoj do skoka od 353% u Litvi (Tian i dr., 2023). Takvi podatci ukazuju na tezu o nepovjerenju navedenih

⁹ Uslijed ruske aneksije Krima 2014. godine, članice NATO-a Velikom su se deklaracijom obvezale da članice koje ne troše 2% BDP-a na obranu u narednom desetljeću ispune smjernice od 2% potrošnje BDP-a na obranu s ciljem ispunjavanja svojih NATO ciljeva i otklanjanja nedostataka NATO-ovih sposobnosti (v. NATO, 2014). Također, pitanje (ne)izdvajanja za obranu država članica NATO-a bilo je često isticano u istupima Donalda Trumpa u predizbornoj kampanji za predsjednika SAD-a tijekom 2023. i 2024. godine (v. *Cnbc.com.*, 2024).

država u međunarodni pravni poredak i sustav međunarodnog prava kao zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti. Isti stav zastupaju Roel Beetsma, Marco Budi i Francesco Nicoli, koji zaključuju da se pojedine zemlje osjećaju ugroženije od drugih, jer najveća opasnost za iste po pitanju teritorijalnog integriteta i suverenosti dolazi od Rusije. Prema navedenim autorima, nije iznenađenje da baltičke zemlje više ulažu u svoje vojske, nego primjerice Španjolska, kao i to da Finska aktivno priprema svoje građane za rat, za razliku od zemalja koje su zapadnije od granica sa Rusijom (Beetsma, Buti i Nicoli, 2024).

Bez obzira na izmijenjenu globalnu i europsku sigurnosnu arhitekturu i sigurnosne ugroze po pitanju teritorijalnog integriteta i suverenosti pojedinih država, ulaganja u obranu predstavljaju političko pitanje, posebno onih država koje čine neki vojni savez. Europska unija nije potpisnica, a niti obveznica smjernica NATO-a vezano uz izdatke za obranu (Fiott, 2024: 190), ali, gledajući pokazatelje Europske obrambene agencije (EDA) za 2022. godinu, ukupna izdvajanja za obranu svih država članica Europske unije iznose 1,5% BDP-a, pri čemu pojedine države izdvajaju ispod 1% BDP-a, kao npr. Austrija, Luksemburg, Irska, dok nekoliko država imaju izdatke za obranu u rasponu od 1 do 2% BDP-a (EDA, 2022). Razlog tome treba tražiti u politici neutralnosti pojedinih država (Austrija) i u činjenici da su mnoge države postale ovisne o blagodatima mira, bez obzira na sam rat na europskom tlu.

Uz ovisnost o miru, Florian Dorn, Niklas Potrafke i ostali u svom istraživanju primjećuju kako mnogi proračuni država članica Europske unije pokazuju kroničnost deficita, dok sami građani i dalje zahtijevaju održavanje sveobuhvatne socijalne države, u što bi potpadali i mehanizmi vlada država kroz koje građani i tvrtke dobivaju financijsku potporu za kompenzaciju rastućih cijena energije i visoke inflacije koja se dogodila nakon pandemije COVID-19. Navedeni autori zaključno utvrđuju da je jačanje vojnih kapaciteta i ulaganje u obrambene sposobnosti najviše provode države istočne Europe kao odgovor na novo sigurnosno okruženje u kojem su se takve države našle. Sama činjenica veće fizičke udaljenosti pojedinih država članica Europske unije od Rusije, i samim time umanjene mogućnosti prijetnji i napada na državni teritorij, odražava se na ukupna izdvajanja takvih država za obranu i jačanje vojnih kapaciteta (Dorn, Potrafke i Schleppe, 2024: 8). Stoga se nameće zaključak o nejednakim zajedničkim interesima država članica Europske unije u pogledu provedbe određenih elemenata razvoja zajedničkih obrambenih kapaciteta.

Bez obzira na različitosti pojedinih javnih politika u državama članicama Europske unije i njihovog shvaćanja značaja razvoja vojnih kapaciteta, razvoju daljnjeg porasta vojne potrošnje i javnih politika govori u prilog i izjava predsjednika država i vlada NATO-ova summita održanog 11. srpnja 2023. godine u Vilniusu gdje se decidirano inzistiralo na ulaganju država članica od najmanje 2% bruto domaćeg proizvoda (BDP) godišnje u obranu, kao i obveznosti zadržavanja tehnološke prednosti, što podrazumijeva nastavak moderniziranja i reformiranja vlastitih snaga i sposobnosti, uključujući integraciju inovativnih tehnologija u sustav obrane (NATO, 2023).

Slijedom analize iznijetih činjenica u ovom dijelu rada, stajališta smo da su nastupile okolnosti koje nas uvode u novu utrku u naoružavanju. Kao i tijekom hladnog rata 20. stoljeća, povećavanja izdavanja za naoružanje i jačanje vojnih kapaciteta stvara nove odnose napetosti među državama, oblikuje novu blokovsku podjelu i nove obrise "posthladnoratovskog hladnog rata" 21. stoljeća.¹⁰

¹⁰ Stuart Ford prepoznaje nove elemente hladnog rata te navodi: "Ovo novo razdoblje u koje smo ušli utjelovljuje ovu ključnu značajku hladnih ratova jer protivnici ne sudjeluju izravno u njima, niti se međusobno sukobljavaju. Na primjer, Rusija je izvršila invaziju na Ukrajinu, ali

Neutralnost kao relikvija prošlosti

Definicije neutralnosti više ne priliče stvarnosti današnjeg vremena. Možda je prvi takvu činjenicu utvrdio bivši američki državni tajnik John Foster Dulles koji je već 1956. primijetio da je pojam neutralnosti anakron i da "neutralnost sve više postaje zastarjela koncepcija" (Greminger i Rickli, 2023: 27). Isto razmišljanje dijeli i Franz-Stefan Gady u analizi pod nazivom "Zašto je neutralnost zastarjela u 21. stoljeću". On je skeptičan prema doktrini neutralnosti te postavlja pitanje može li ta doktrina preživjeti u 21. stoljeću a da ne postane sigurnosni rizik za države koje je prakticiraju? Gady smatra da ruski napadi na Ukrajinu 2014. i 2022. godine pokazuju da držanje izvan saveza, kao što je učinila Ukrajina, ne nudi zaštitu od revizionističke politike velike sile (Gady, 2023). Navedena analiza dijametralno je suprotna teorijskim definicijama neutralnosti i javnih politika (Reginbogin i Lottaz, 2020: 8) koje bi iz iste trebale proizaći, posebno ako uzmemo definiciju Briana Havela koja naglašava da trajna neutralnost predstavlja međunarodnopravni status države koja je obvezna zadržati neutralnost u bilo kojem ratu drugih država, u njima ne sudjelovati, neovisno o identitetu zaraćenih strana ili o blizini oružanog sukoba. Nadalje, Havel navodi da se razlika ogleda u tome što privremeno neutralne države ostaju neutralne glede nekog trenutnog oružanog sukoba, dok trajno neutralne zadržavaju svoju neutralnost u pogledu svih oružanih sukoba, trenutnih ili budućih, između trećih strana (Havel, 2000: 183).

Nasuprot tome, neki teoretičari ističu da je neutralnost "iracionalna sigurnosna opcija za slabe države koje odbijaju zajednički djelovati" (Agius, 2023: 266). Srednji put, kojemu se priklanja autor ovog rada, u sklopu normativne koncepcije neutralnosti ističe obvezu obrane. Tako Vukadinović navodi da jedna država koja je podvrgnuta statusu neutralnosti ne smije nikada pokrenuti rat, niti smije sudjelovati u ratu koji je izbio između drugih država; no neutralna država ima i obvezu braniti svoj teritorij svim raspoloživim sredstvima od vanjske agresije te je obvezatna, čak i u miru, ne primiti na sebe bilo kakvu obvezu koja bi je mogla uvući u rat (Vukadinović, 1986: 100, prema Vedross, 1957: 189). Stoga se neutralnost može definirati kao "načelo vanjske politike čija je svrha očuvanje neovisnosti i suverenosti malih država da kroz nesudjelovanje i nepristranost u međunarodnim sukobima sukladno međunarodnom pravu ostanu izvan takvih sukoba i zaštite svoj teritorijalni integritet i suverenost" (*Convention...*, 1907).

U vrijeme hladnog rata u 20. stoljeću, neutralnost je poslužila da se pojedine države drže podalje od pojedinog vojnog bloka. U kontekstu današnjih događanja na tlu Europe, idealističke definicije neutralnosti i javne politike koje iz njih proizlaze odumiru. Dokaz navedenom vidimo na primjeru baltičkih država, Švedske i Finske. Invazija Rusije na Ukrajinu i korist od NATO-ovog ugovora o kolektivnoj obrani, kao i izmijenjena europska i globalna sigurnosna arhitektura, potaknuli su Finsku i Švedsku da okončaju desetljeća neutralnosti i nesvrstanog statusa te zatraže članstvo u NATO-u. Međunarodni pravници Juraj Andrassy, Božidar Bakotić i ostali na primjeru Švedske i Finske naveli su da je neutralnost ovisna o postojanju rata te, ukoliko istog nema, nema ni neutralnosti, ali nastupanjem oružanih sukoba nastaje i sama neutralnost (Andrassy i dr., 2006: 186).

Činjenica rata u Ukrajini, kao i NATO-ova "politika otvorenih vrata", bit će pravni i politički test javnih politika navedenih država. Pristupanjem tih država

---

je pazila da izravno ne napadne NATO-državu koja bi pokrenula odredbe o kolektivnoj obrani NATO-a i uvela SAD u sukob" (Ford, 2023: 437).

NATO-u temeljit će se na članku 10. Sjevernoatlantskog ugovora, koji propisuje da je članstvo otvoreno za svaku "europsku državu koja je u poziciji da promiče načela ovog Ugovora i doprinosi sigurnosti sjevernoatlantskog područja" (*The North Atlantic Treaty*, 1949). Na temelju tog članka Sjevernoatlantskog ugovora, navedene države kao bliže i dalje susjede Rusije svoje javne politike vezano uz zaštitu teritorijalnog integriteta i suverenosti od veljače 2022. godine usmjerit će pristupu NATO-u i odustajanju od politike neutralnosti i nesvrstanosti.

Tako će 18. svibnja 2022. godine, nepuna tri mjeseca od početka agresije Rusije na Ukrajinu Švedska i Finska službeno podnijeti zahtjev za pristup NATO-u. Znakovit će biti govor tadašnjeg Glavnog tajnika NATO-a Jensa Stoltenberga, koji je prilikom službenog podnošenja zahtjeva, obračunajući se veleposlasticima Finske i Švedske, izjavio: "Ovo je dobar dan, u kritičnom trenutku za našu sigurnost. Puno vam hvala što ste predali zahtjeve za članstvo Finske i Švedske u NATO-u. Svaki narod ima pravo izabrati svoj put. Oboje ste se odlučili, nakon temeljitih demokratskih procesa. I toпло pozdravljam zahtjeve Finske i Švedske za pridruživanje NATO-u. Vi ste naši najbliži partneri. Vaše članstvo u NATO-u povećalo bi našu zajedničku sigurnost" (NATO, 2022a).

Riječi Glavnog tajnika NATO-a potvrdit će geopolitičku situaciju u svijetu u kojoj države podnose zahtjev za članstvom i ukazati na to da svaka država ima pravo i mogućnost izraziti političku volju građana hoće li biti članicom nekog vojnog saveza ili ne. Sukladno navedenoj politici "otvorenih vrata", šefovi država i vlada članica NATO-a uputili su poziv Finskoj i Švedskoj da se pridruže Savezu na Madridskom summitu 29. lipnja 2022. Protokoli o pristupanju za obje države potpisani su 5. srpnja 2022. u Bruxellesu nakon završetka pregovora o pristupanju (NATO, 2022b).¹¹ Proces pristupanja Finske NATO-u dovršen je 4. travnja 2023., kada je Finska postala punopravna članica NATO-a. Pristupanje članstvu NATO-a, prema navodima Ministarstva vanjskih poslova Finske, će "ojačati sigurnost Finske u promijenjenom sigurnosnom okruženju i poboljšati stabilnost i sigurnost u regiji Baltičkog mora i sjevernoj Europi. Snažne obrambene sposobnosti i otpornost Finske također će ojačati NATO i kolektivnu obranu Saveza" (*Ministry for Foreign Affairs of Finland*, 2023). Navedenim pristupanjem Finske NATO-u ista je postala dijelom kolektivne obrane i donošenja odluka unutar Saveza, a svoju sigurnost, teritorijalni integritet i suverenost stoga pokriva sigurnosnim jamstvima koji proizlaze iz odredbe članka 5. Sjevernoatlantskog ugovora.

Švedska se pridružila NATO savezu i postala punopravna članica 7. ožujka 2024. nakon što je položila svoj instrument o pristupanju Sjevernoatlantskom ugovoru kod Vlade Sjedinjenih Država u Washingtonu. O značaju švedskog pristupanja NATO savezu govore riječi Jensa Stoltenberga, bivšeg Glavnog tajnika NATO-a, koji navodi: "Nakon više od 200 godina nesvrstanosti, Švedska sada uživa zaštitu dodijeljenu Člankom 5., što je krajnje jamstvo slobode i sigurnosti saveznika. Švedska sa sobom donosi sposobne oružane snage i prvoklasnu obrambenu industriju. Pristupanje Švedske čini NATO jačim, Švedsku sigurnijom, a cijeli Savez sigurnijim" (NATO, 2024a).

Razvidno je da je neutralnost kao politička odluka pojedinih država imala svoj značaj u prošlosti. Ona se zasnivala na primjeni međunarodnog prava kao

¹¹ Dana 4. srpnja 2022. godine nakon madridskog samita članka NATO-a, Finska i Švedska završile su pregovore o pristupanju u sjedištu NATO-a u Bruxellesu. Tadašnjih 30 saveznika potpisalo je sljedećeg dana pristupne protokole za Finsku i Švedsku. Više o tome v. u: NATO (2024c).

instrumenta zaštite takvih država od strane drugih država. Činom ruske agresije na Ukrajinu i destabiliziranjem sigurnosne arhitekture u Europi, ali i na globalnoj razini, neutralnost je izgubila kako u političkom, tako i u međunarodnom značenju.

Hrvatski odgovor u kontekstu zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti

U kontekstu izmijenjene europske i globalne sigurnosne arhitekture te narušenog povjerenja u međunarodni poredak zasnovan na poštivanju suverenosti i teritorijalnog integriteta svake države, tj. same vladavine međunarodnog prava, hrvatski politički i zakonodavni odgovori mogu se sagledati kroz prizmu hrvatske pripadnosti zapadnoeuropskim civilizacijskim, političkim i gospodarskim asocijacijama. Razvoj demokracije i programska načela većine novonastalih političkih stranaka s kraja 1980-ih i početka 1990-ih godina prošloga stoljeća, Hrvatsku su vidjeli u zapadnim političkim asocijacijama i savezima (Picula i Žnidarić, 2015). Politički imperativ postavljen prije trideset godina postao je stvarnost. Republika Hrvatska punopravna je članica Europske unije i NATO-a. Javne politike države trebale bi težiti očuvanju vrijednosti koje u svojim programskim načelima propagiraju savezi i asocijacije u kojima je Republika Hrvatska punopravni član. Stoga bi se, po mišljenju ovog autora, hrvatsko političko i zakonodavno djelovanje trebalo oblikovati prema trima načelima koje se navode i obrazlažu u nastavku, uključujući prikaz njihova dosadašnjeg provođenja u praksi.

Vladavina prava: permanentno zalaganje za očuvanje vladavine međunarodnog prava i institucija zaštite međunarodnog prava

Kao članica Ujedinjenih naroda Republika Hrvatska se kao i ostale članice Europske unije u kontekstu rata u Ukrajini stavila na stranu onih država koje se zalažu za primjenu međunarodnog prava. Hrvatski sabor svojom Deklaracijom o Ukrajini od 25. veljače 2022. godine, odmah nakon započinjanja ruske agresije naglasio je da Republika Hrvatska odlučno podržava europski sigurnosni poredak čija su temeljna načela sadržana u Povelji Ujedinjenih naroda i temeljnim dokumentima Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, uključujući Helsinški završni akt i Parišku povelju, te se zalaže za jednakost i teritorijalnu cjelovitost država, nepovredivost granica, suzdržavanje od prijetnje ili upotrebe sile te slobodu država da izaberu ili promijene vlastite sigurnosne aranžmane (Hrvatski sabor, 2022).

Nadalje, Republika Hrvatska jasno je istaknula vlastitu političku agendu i u Ujedinjenim narodima gdje je naglašeno da se Republika Hrvatska zalaže za poštivanje međunarodnog prava kao i da "Ukrajina, jedna od država članica utemeljiteljica Ujedinjenih naroda, ima urođeno i neporecivo pravo braniti se i boriti se za svoju neovisnost, suverenost i teritorijalni integritet unutar svojih međunarodno priznatih granica. Priznavanje ovih neotuđivih prava temelj je na kojem su izgrađeni Ujedinjeni narodi. U tom smislu – svi smo mi Ukrajina" (MVEP, 2023). Navedenu političku agendu i stajalište o nužnosti primjene međunarodnog prava potvrđuje i Dubrovačka deklaracija proizašla iz summita u Dubrovniku 9. listopada 2024. godine pod nazivom Ukrajina-Jugoistočna Europa. U njoj je navedeno da se put do sveobuhvatnog mira u Ukrajini treba tražiti kroz primjenu međunarodnog prava i Povelju UN-a (Vlada RH, 2024d).

Ulaganje u obranu: ispunjavanje preuzetih obveza koje proizlaze iz članstva u NATO-u

Uz spremnost ispunjenja uvjeta koji proizlaze iz članka 5. Sjevernoatlantskog ugovora, Republika Hrvatska treba u potpunosti ispuniti obveze u skladu s smjernicama NATO-ova summita iz Vilnusa u kojem su potvrđene smjernice Velške deklaracije iz 2014. godine o izdvajanju minimalno 2% godišnjeg BDP-a na obranu. Ukupno izdvajanje BDP-a Republike Hrvatske za obranu za 2021. godinu bilo 2,16% BDP-a, za 2022. godinu 2,17 BDP-a, i 2023. 1,79% BDP-a (O'Neill, 2024; Cokelaere, 2024). Uz ta izdvajanja, treba istaknuti i nužnost razvoja sposobnosti i spremnosti izvršenja misija i zadaća kao odgovor na široki spektar mogućih sigurnosnih prijetnji i izazova, kako u regionalnom, tako i u širem kontekstu. Stoga je u projekcijama Proračuna Republike Hrvatske za 2024. godinu predviđeno povećanje od 11% za obranu u odnosu na 2023. godinu (MORH, 2023).

U materijalnom smislu jačanja vojnih kapaciteta, Republika Hrvatska je kao članica NATO-a odgovorila na izmijenjenu globalnu i europsku sigurnosnu arhitekturu procesom jačanja Oružanih snaga u skladu s NATO-ovim standardima, a što uključuje nabavku i modernizaciju naoružanja. Navedeni proces odnosi se na nabavu novih višenamjenskih zrakoplova *Rafale*, nabavu i opremanje višenamjenskim helikopterima *UH-60M Black Hawk*, nabavu raketnog sustava protuzračne obrane kratkog dometa *Mistral*, modernizaciju radarskih sustava, nabavu protuoklopnih raketa *Hydra 70* za helikoptere *OH-58D Kiowa Warrior*, nabavu borbenih vozila pješništva *Bradley*, protuoklopnih vođenih raketa *SPIKE LR* za borbeno oklopna vozila *Patria*, a u sklopu projekta *Bradley* nabavu protuoklopnih vođenih raketa *TOW*, kao i protuoklopnih sustava *RGW 90*, obalnih ophodnih brodova, samohodnih višestrukih raketnih sustava *Himars M142* i bespilotnih letjelica (MORH, 2024a). Pored navedenih čimbenika, u suradnji sa saveznicima, Republika Hrvatska jačanje vlastitih vojnih i sigurnosnih kapaciteta vidi i u jačanju razvoja, izgradnje i održavanja sposobnosti obrane u kibernetičkom prostoru (Vlada RH, 2024b).

Zakonodavne promjene: zakonska regulativa kojom bi se osnažile oružane snage Republike Hrvatske

Široki spektar sigurnosnih prijetnji kako u globalnom, tako i u regionalnom smislu, održavaju se na europsku, samim time i hrvatsku politiku u vidu iznošenja političkih platformi i stavova o spremnosti djelovanja nacionalnih vojski kao i hrvatske vojske u takvim izazovima (*Sky News*, 2024). U tom smislu, a poglavito od početka rata u Ukrajini, u mnogim europskim državama, uključujući i Republiku Hrvatsku, odgovor na navedene izazove odrazio se na zastupanje politike uvođenja obveznog vojnog roka kao elementa jačanja oružanih snaga (Vlada RH, 2024a). Člankom 5. Zakona o službi u oružanim snagama (Hrvatski sabor, 2024) i člankom 21. Zakona o obrani (Hrvatski sabor, 2019). propisana je mogućnost obveznog služenja vojnog roka. Trenutno je na snazi Odluka Hrvatskog sabora o nepozivanju novaka na obvezu služenja vojnog roka (Hrvatski sabor, 2007), koja ne odgovora na sigurnosne izazove prikazane u ovom radu. S obzirom na prikazane izazove, trebalo bi raditi na postizanju konsenzusa političkih aktera koji sudjeluju u donošenju zakonodavnih akata, bez obzira na političke svjetonazore.¹² Kako je navela Kaja Kallas, buduća predstavnica Europske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku, sigurnost mora

¹² Glede obveze ponovnog obveznog služenja vojnog roka na hrvatskoj su političkoj sceni nastali prijepori. Više o tome v. u tekstu: Vlada RH (2024c).

biti prioritet, upozorivši da Europa mora biti spremna jer Rusija i Kina ugrožavaju europska otvorena društva (Reuters, 2024). Kao pozitivne primjere treba istaknuti države koje su na navedene ugroze i geopolitičku situaciju reagirale promjenom politike novačenja, poput Litve, koja je na problem nedovoljne popunjenosti oružanih snaga, a što je prepoznao i litavski parlament Seimas, reagirala odlukom o ponovnom uvođenju obveznog vojnog roka (*Lithuanian Armed Forces*, 2024).

Stajalište je ovog autora da bi, s obzirom na sigurnosne rizike i geopolitičku situaciju, buduće političko djelovanje po pitanju sigurnosti, obrane, jačanja vojnih kapaciteta i zaštite nacionalne sigurnosti trebalo biti zajednički cilj svih relevantnih aktera političke scene bez obzira na ostala politička razilaženja.¹³ Ispunjenje sigurnosnih preduvjeta znači i ispunjenje preuzetih obveza Republike Hrvatske kao države članice NATO-a i Europske unije.

Zaključna razmatranja

Napad Rusije na Ukrajinu ukazao je na stvarnost pretenzija na osvajanje tuđeg teritorija u Europi 21. stoljeća. On otvara prostor za razmišljanje o povratku vremena kada su teritorijalne ekspanzije država bile normalna pojava i kada sustav zaštite zaštitu teritorijalnog integriteta i suverenosti država branio vjerovanjem u vlastitu vojnu moć ili eventualno vojno savezništvo s drugim državama. Sustav međunarodnog prava i sam međunarodnopravni poredak koji se gradio od kraja Drugog svjetskog rata, činom ruske agresije izgubio je svoju prepoznatljivost, težinu i učinkovitost. Stvarnost nepriznavanja teritorijalnog integriteta i suverenosti neke države, nepriznavanje odredbi međunarodnog prava, nepriznavanje ranije sklopljenih međudržavnih sporazuma, kao i samo nepriznavanje instituta vladavine prava, postavio je pred zapadne civilizacijske krugove, Europsku uniju, samim time i Republiku Hrvatsku, izazove budućeg političkog djelovanja s ciljem odgovora na postavljene izazove.

Činjenice oružane agresije i nepriznavanja teritorijalnog integriteta i suverenosti, kao i nedjelotvornosti međunarodnog prava koji bi ih zaštitilo, pred mnoge države, posebno one vojno neutralne, postavilo je nove političke ciljeve. Dva zaštitna mehanizama zaštite suverenosti i teritorijalnog integriteta istaknuta u ovom tekstu su pristupanje vojnim savezima i jačanje vlastitih vojnih kapaciteta. Pred takve politike, kojima je cilj djelovanje u zaštiti nacionalnih interesa i nacionalne sigurnosti, postavljaju se određeni izazovi. Oni se reflektiraju u većim izdvajanjima za naružavanje, ponovnom uvođenju obveznog vojnog roka, kao i ispunjenju određenih formalnih uvjeta kako bi se pristupilo pojedinim vojnim savezima koje takvi savezi postavljaju kao *conditio sine qua non* pristupa.

Iako je ruska agresija na jednu suverenu državu u Europi potaknula svijest građana, kao i kreatora politika, o nužnosti jačanja vojnih, a time i obrambenih kapaciteta, pojedine države ipak ne izdvajaju dovoljno za obrambene kapacitete za razliku od onih država koje su teritorijalno bliže ratnim događanjima u Ukrajini. Bez obzira na različitosti u poimanju primarnih ciljeva za izdatke pojedinih država, analiza u radu ipak pokazuje da je narušavanjem povjerenja u međunarodno pravo, vladavinu

¹³ Ispred Republike Hrvatske, Ivan Anušić kao ministar obrane potpisao je 28. listopada 2024. godine s njemačkim ministrom obrane Borisom Pistoriusom Pismo namjere o nabavi 50 novih tenkova *Leopard 2A8*. Navedena namjera modernizacije Oružanih snaga Republike Hrvatske izazvala je političke prijepore. Oporbene stranke u Hrvatskoj ulaganje u modernizaciju Oružanih snaga ne vide kao prioritet te primjerice navode da bi se za cijenu jednog tenka moglo kupiti 230 stanova. Više o navedenom v. u: MORH (2024b) i HRT (2024).

prava i mehanizme koji iz takvog prava proizlaze u svrhu zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti država, pokrenuta globalna utrka u naoružanju. Takva utrka u naoružavanju stvara nove politike i nove blokovske podjele, odnosno stvara dojam novog hladnog rata ili "posthladnoratovskog hladnog rata".

S obzirom na vrijednosti koje su ukorijenjene u zapadnoeuropskoj civilizaciji, Europska unija i Republika Hrvatska, kako bi štatile teritorijalni integritet i suverenost, kao i vratile povjerenje građana u mogućnosti njihove zaštite, trebale bi i nadalje vlastitim politikama: prvo, djelovati u smjeru jačanja obrambenih kapaciteta, tj. razvijati vlastite sustave obrane kako bi mogli odgovoriti na izmijenjenu europsku i globalnu sigurnosnu arhitekturu; te, drugo, zalagati se za vraćanje povjerenja u primjenu međunarodnih pravnih odredbi i sustava međunarodnog prava kao imperativa vladavine prava koje će biti prihvaćeno kao univerzalno i obvezno načelo rješavanja budućih problema u odnosima među državama.

Literatura

- Agius, C. (2023). Weak, immoral, naïve: Gendered representations of neutrality and the emotional politics of peace and security, *Cooperation and Conflict*, 59(2), 266-289. <https://doi.org/10.1177/00108367231198786>
- Allison, R. (2023). Russia's Case for War against Ukraine: Legal Clams, Political Rhetoric, and Instrumentality in a Fracturing International Order. *Problems of Post-Communism*, 71(3), 271-282. <https://doi.org/10.1080/10758216.2023.2254915>
- Andrassy, J., Bakotić, B., Seršić, M., i Vukas, B. (2006). *Međunarodno pravo 3*. Zagreb: Školska knjiga.
- Andrassy, J., Bakotić, B., Seršić, M., i Vukas, B. (2010). *Međunarodno pravo 1*. Zagreb: Školska knjiga.
- Asada, M. (2024). The War in Ukraine under International Law: Its Use of Force and Armed Conflict Aspects. *International Community Law Review*, 26(1-2), 5-38. <https://doi.org/10.1163/18719732-12341493>
- Barizzagi, J. (2023). After Russia's invasion, Brussels is a military player but not a military power. *Politico.eu*. 26. svibnja. <https://www.politico.eu/article/after-russia-invasion-ukraine-brussels-eu-military-player-not-power/>
- Beech, H., Dahir, A.-L., i Lopez, O. (2022). With Us or With Them? In a New Cold War, How About Neither. *Nytimes.com*. 24. travnja. <https://www.nytimes.com/2022/04/24/world/asia/cold-war-ukraine.html>
- Beetsma, R., Buti, M., i Nicoli, F. (2024). Investing in defence as a European public good. *VoxEu*. 16. rujna. <https://cepr.org/voxeu/columns/investing-defence-european-public-good>
- Brunk I. (2022). International Law and the Russian Invasion of Ukraine. *LAWFARE blog*. 25. veljače. <https://www.lawfareblog.com/international-law-and-russian-invasion-ukraine>
- Brzezinski, Z. (1997). *The Grand Chessboard: American Primacy and its Geostrategic Imperatives*. New York: Basic Books.
- Buzar, S. (2015). Teorija pravednog rata sv. Tome Akvinskog. *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 70(3), 305-316.
- Calvocoressi, P. (2003). *Svjetska politika nakon 1945*. Zagreb: Nakladni zavod Globus Adamić.
- Carnegie.org. (2022). *How Is Russia's Invasion of Ukraine Likely to Alter the Post-World War II International Order?* 25. svibnja. <https://www.carnegie.org/our-work/article/how-is-russias-invasion-of-ukraine-likely-to-alter-the-post-world-war-ii-international-order/>
- Cnbc.com. (2024). *Trump says he warned NATO ally: Spend more on defense or Russia can do whatever the hell they want*. 11. veljače. <https://www.cnbc.com/2024/02/11/trump-says-he-warned-nato-ally-spend-more-on-defense-or-russia-can-do-whatsoever-the-hell-they-want.html>
- Cokelaere, H. (2024). NATO: Who are the biggest defense spenders in Europe? *Politico.eu*. 13. veljače. <https://www.politico.eu/article/russia-nato-spending-ukraine-war-donald-trump/>

- Convention (V) respecting the Rights and Duties of Neutral Powers and Persons in Case of War on Land*. Hag, 18. listopada, 1907. <https://ihl-databases.icrc.org/es/ihl-treaties/hague-conv-v-1907>
- Dagen, T. (2020). Legal and historical views of legal sources for the establishment and building of EEC/EU peace in the former Yugoslavia in 1993 and European realities in 2020. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 54(2), 881-906. <https://doi.org/10.5937/zrpfns54-27450>
- Dorn, F., Potrafke, N., i Schlepper, M. (2024). European Defence Spending in 2024 and Beyond: How to Provide Security in an Economically Challenging Environment. *EconPol Policy Report*, 8(45), 3-31.
- Dugin, A. G. (2017). *Geopolitika multipolarnog svijeta*. Zagreb: Aleon.
- EDA (2022). Defence Data. <https://eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data>
- Fiott, D. (2024). The Challenges of Defence Spending in Europe. *Intereconomics*, 59(4), 189-192. <https://doi.org/10.2478/ie-2024-0039>
- Ford, S. (2023). The New Cold War With China and Russia: Same as the Old Cold War. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 55, 423-478.
- Foreign Affairs* (2022). *Was NATO Enlargement a Mistake?* 19. travnja. <https://www.foreignaffairs.com/ask-the-experts/2022-04-19/was-nato-enlargement-mistake>
- Gady, F.-S. (2023). Why Neutrality Is Obsolete in the 21st Century. 10. listopada. <https://thecsspoint.com/why-neutrality-is-obsolete-in-the-21st-century-by-franz-stefan-gady/>
- Gärtner, H. (2018). Neutrality as a Model for the New Eastern Europe? 6. svibnja. <https://homepage.univie.ac.at/heinz.gaertner/?p=2081>
- Greminger, T., Rickli, J.-M. (2023). Neutrality After the Russian Invasion of Ukraine The Example of Switzerland and Some Lessons for Ukraine. *PRISM*, 10(3), 27-43.
- Hathaway, O. A. (2023). How Russia's invasion of Ukraine tested the international legal order. *Brookings.edu*. 3. travnja. <https://www.brookings.edu/articles/how-russias-invasion-of-ukraine-tested-the-international-legal-order/>
- Havel, B. F. (2000). An International Law Institution in Crisis: Rethinking Permanent Neutrality, *Ohio State Law Journal*, 61(1), 167-266.
- Howard, L. M. (2022). A Look at the Laws of War – and How Russia is Violating Them, *Usip.org*. 29. rujna. <https://www.usip.org/publications/2022/09/look-laws-war-and-how-russia-violating-them>
- HRT (2024). *Kekin o Leopardima: Za cijenu tenka 230 stanova*. 30. listopada. <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/kekin-o-leopardima-za-cijenu-tenka-230-novih-stanova-11834655>
- Hrvatski sabor (2007). Odluka o nepozivanju novaka na služenje vojnog roka. *Narodne novine*, 105/07.
- Hrvatski sabor (2019). Zakon o obrani. *Narodne novine*, (73/13, 75/15, 27/16, 110/17, 30/18) 70/19.
- Hrvatski sabor (2022). Deklaracija o Ukrajini. *Narodne novine*, 25/22.
- Hrvatski sabor (2024). Zakon o službi u oružanim snagama Republike Hrvatske. *Narodne novine* (73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 158/23) 14/24.

- Irish, J. (2024). Stop whining about Trump, Dutch prime minister tells Europeans. *Reuters.com*. 17. veljače. <https://www.reuters.com/world/europe/stop-whining-about-trump-focus-europes-interests-dutch-pm-says-2024-02-17/>
- Johstone, L. R. (2022). Is Ukraine The End Of International Law As We Know It? *Journal of the North Atlantic & Artic*. Travanj. <https://www.jonaa.org/content/is-ukraine-the-end-of-international-law-as-we-know-it>
- Kissinger, H. (2015). *Svjetski poredak*. Zagreb: Školska knjiga.
- Lithuanian Armed Forces* (2024). *Military Service*. <https://kariuomene.lt/en/who-we-are/military-service/23649>
- London Agreement & Charter – Agreement for the Prosecution and Punishment of the Major War Criminals of the European Axis, and Charter of the International Military Tribunal* (1945). United Nations Treaty Series, 1951.
- MacAskill, E., Crerar, P. (2018). Donald Trump tells NATO allies to spend 4% of GDP on defence. *Theguardian.com*. 11. srpnja. <https://www.theguardian.com/world/2018/jul/11/donald-trump-tells-nato-allies-to-spend-4-of-gdp-on-defence>
- Memorandum on security assurances in connection with Ukraine's accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons* (1994). Budimpešta, 5. prosinca.
- Milner, N. P. (1996). *Epitome of Military Science*. Liverpool: Liverpool University Press
- MORH (2023). Godišnji plan MORH-a za 2024. godinu. 13. prosinca. <https://www.morh.hr/wp-content/uploads/2023/12/2023-12-19-godisnji-plan-rada-ministarstva-obrane-za-2024.-godinu.pdf>
- MORH (2024a). *Moderna Hrvatska vojska*. 24. svibnja. <https://www.morh.hr/moderna-hrvatska-vojska/>
- MORH (2024b). *Ministri Anušić i Pistorius potpisali Pismo namjere za nabavu novih moćnih Leoparda 2A8*. 28. listopada. <https://www.morh.hr/ministri-anusic-i-pistorius-potpisali-pismo-namjere-za-nabavu-novih-mocnih-leoparda-2a8/>
- Ministry for Foreign Affairs of Finland*. (2023). *Finland's membership in NATO*. 4. travnja. <https://um.fi/finlands-membership-in-nato>
- MVEP (2022). *Hrvatska je spremna pružiti Ukrajini potporu za poslijeratni oporavak i rekonstrukciju*. 5. srpnja. <https://mvep.gov.hr/press/hrvatska-je-spremna-pruziti-ukrajini-potporu-za-poslijeratni-oporavak-i-rekonstrukciju/248191>
- MVEP (2023). *Ministar Grlić Radman na sastanku Vijeća sigurnosti UN-a posvećenom situaciji u Ukrajini*. 20. rujna. <https://mvep.gov.hr/press/ministar-grlic-radman-na-sastanku-vijeca-sigurnosti-un-a-posvecenom-situaciji-u-ukrajini/259889>
- NATO (2014). *Wales Summit Declaration*. 5. srpnja. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm
- NATO (2018). *Brussels Summit Declaration*, 11-12. srpnja. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm
- NATO (2022a). *Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg with Klaus Korhonen (ambassador of Finland accredited to NATO) and Axel Wernhoff (ambassador of Sweden accredited to NATO)*. 18. svibnja. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_195472.htm

- NATO (2022b). *Madrid Summit Declaration*, 29. lipnja. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm
- NATO (2023). *Vilnius Summit Communiqué*. 11. srpnja. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm
- NATO (2024a). *Sweden officially joins NATO*. 7. ožujka. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_223446.htm
- NATO (2024b). *The Secretary General's Annual Report 2023*. 14. ožujka. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_223291.htm#sg6
- NATO (2024c). *Relations with Finland*. 28. ožujka. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm
- Neal, J. (2022). The war in Ukraine and international law, Harvard Law Today. *hls.harvard.edu*. 2. ožujka. <https://hls.harvard.edu/today/the-ukraine-conflict-and-international-law/>
- O'Neill, A. (2024). Croatia: Ratio of military spending to gross domestic product (GDP) from 2012 to 2022. *Statista.com*. 23. kolovoza. <https://www.statista.com/statistics/810376/ratio-of-military-expenditure-to-gross-domestic-product-croatia/>
- Picula, B., i Žnidarić, K. (2015). Geneza i kontekst političke komunikacije u Hrvatskoj na referendumu o članstvu u Europskoj uniji iz 2012. i na europskim izborima iz 2013. i 2014. – četvrt stoljeća između nacionalnih i europskih tema, *Međunarodne studije*, 15(3), 9-27.
- Povelja Ujedinjenih naroda (1945).
- President of Russia* (2022). *Meeting with UN Secretary-General Antonio Guterres*. 26. travnja. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/68287>
- Reginbogin, H. R., i Lottaz, P. (2020). *Permanent Neutrality: A Model for Peace, Security, and Justice*. Lanham: Lexington.
- Reuters* (2024). *Incoming EU foreign policy chief Kallas warns against Russia and China*. 23. listopada. <https://www.reuters.com/world/europe/incoming-eu-foreign-policy-chief-kallas-warns-against-russia-china-2024-10-23/>
- SIPRI* (2023). *World military expenditure reaches new record high as European spending surges*. 24. travnja. <https://www.sipri.org/media/press-release/2023/world-military-expenditure-reaches-new-record-high-european-spending-surges>
- Sky News* (2024). *Is conscription coming back? How it's been used in previous wars – and what a UK 'citizen army' would involve in future*. 29. siječnja. <https://news.sky.com/story/is-conscription-coming-back-how-its-been-used-in-previous-wars-and-what-a-uk-citizen-army-would-involve-in-future-13056698>
- Suami, T. (2023). Dead or alive? Global constitutionalism and international law after the start of the war in Ukraine. *Global Constitutionalism* (First View), 1-30. <https://doi.org/10.1017/S2045381723000369>
- The Kellogg-Briand Pact – General Treaty for the Renunciation of War* (1929). Pariz, 27. kolovoza 1928. League of Nations Treaty Series: Publication of Treaties and International Engagements registered with the Secretariat of the League of Nations, 94(1-4).
- The North Atlantic Treaty* (1949). Washington, D.C. 4. travnja.

- Tian, N., Da Silva, D. L., Béraud-Sudreau, L., Liang, X., Scarazzato, L, i Assis, A. (2023). Developments in Military Expenditure and the Effects of the War in Ukraine. *Defence and Peace Economics*, 34 (5), 547-562. <https://doi.org/10.1080/10242694.2023.2221877>
- United Nations (2014) Ukraine and Russian Federation Treaty on Friendship, Cooperation and Partnership between Ukraine and the Russian Federation. Kijev, 31. svibnja 1997. Treaty Series: Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations, 52234-52254/3007 (2014), 117-166.
- Verdross, A. (1957). La Neutralité dans le cadre de l'O.N.U., particulièrement celle de la République d'Autriche. *Revue Générale de droit International Public*, 61(1-4), 177-192.
- Vidmarović, B. (2023). Rat u Europi donio je velike promjene. *Vijenac*, 756. <https://www.matica.hr/vijenac/756/rat-u-europi-donio-je-velike-promjene-34293/>
- Vlada RH (2024a). *Tri prijedloga dužine vojnog roka, nije smisao trajanje već učinkovitost obuke*. 9. veljače. <https://vlada.gov.hr/vijesti/anusic-tri-prijedloga-duzine-vojnog-roka-nije-smisao-trajanje-vec-ucinkovitost-obuke/40904>
- Vlada RH (2024b). *Program Vlade Republike Hrvatske 2024.-2028*. Svibanj. <https://vlada.gov.hr/program-vlade-republike-hrvatske-za-mandat-2024-2028/42429>
- Vlada RH (2024c). *MORH je spreman za uvođenje obveznog vojnog roka, čeka se politička odluka*. 23. rujna. https://vlada-gov-hr.translate.google/vijesti/anusic-morh-spreman-za-uvodjenje-obveznog-vojnog-roka-ceka-se-politicka-odluka/43036?_x_tr_sl
- Vlada RH (2024d). *Dubrovačka deklaracija rezimira snažnu političku volju država ovog dijela Europe da se pomogne Ukrajini*. 9. listopada. <https://vlada.gov.hr/vijesti/dubrovacka-deklaracija-rezimira-snaznu-politicku-volju-drzava-ovog-dijela-europe-da-se-pomogne-ukrajini/43132>
- Vukadinović, R. (1998). Izazovi novom svjetskom poretku. *Politička misao*, 35(2), 79-93.
- Vukadinović, R. (1986). Različite koncepcije evropske neutralnosti. *Politička misao*, 23(4), 99-113.

Strengthening Military Capacities and Joining Military Alliances as Conditions for Protection of Territorial Integrity and Sovereignty

Abstract With the Russian Federation's aggression against Ukraine on February 24, 2022, the international order as we have known it since World War II faced a challenge to its own existence. The altered global and European security architecture, with diminished trust in the system of international legal provisions and international law as a mechanism for protecting the territorial integrity and sovereignty of states poses security challenges to states regarding how to ensure such protection. Consequently, states are increasingly applying two security mechanisms: strengthening military capacities through policy of increasing domestic spending on military capabilities and security systems, and abandoning military neutrality by joining military alliances with other states. Implementing these two security mechanisms represents a *conditio sine qua non* for the immediate protection of the territorial integrity and sovereignty of states in both the European and Croatian context.

Keywords International Law, War in Ukraine, Sovereignty, Integrity, Neutrality, Armament

Kako citirati članak / How to cite this article:

Dagen, T. (2024). Jačanje vojnih kapaciteta i pristupanje vojnim savezima kao uvjet zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 21(1). 137-157. <https://doi.org/10.20901/an.21.09>

